Program nauczania: DKOS – 4015-90/02

Konspekt lekcji historii

Temat: **Okres stalinowski w Polsce (1948-1956).**

Etap edukacyjny: Liceum profilowane

Klasa: 3 Le

Nauczyciel: ***Agata Turska***

Cel ogólny: zapoznanie z cechami systemu stalinowskiego w Polsce

Cele szczegółowe:

Poziom I – Wiadomości:

Kategoria A: uczeń zna – pojęcia stalinizm, Urząd Bezpieczeństwa, „księża patrioci”
- postaci : W. Gomułki, B. Bieruta, J. Cyrankiewicza, S. Radkiewicza, M. Moczara, S. Wyszyńskiego, Cz. Kaczmarka , K. Rokossowskiego

Kategoria B: uczeń rozumie – powyższe pojęcia
- wpływ metod stalinowskich na funkcjonowanie państwa i społeczeństwa polskiego

Poziom II – Umiejętności:

Kategoria C: uczeń – wymienia cechy polskiego stalinizmu i metody pracy władzy
- wskazuje wpływ: W. Gomułki, B. Bieruta, J. Cyrankiewicza, S. Radkiewicza, M. Moczara, S. Wyszyńskiego na ówczesną politykę

Kategoria D: uczeń potrafi przedstawić powiązania między metodami terroru stalinowskiego a ustrojem 1948-1956

Poziom III – Postawa:

Kategoria E: kształtowanie postawy szacunku dla demokracji i suwerenności

Kategoria F: zrozumienie znaczenia walki z terrorem, zniewoleniem i totalitaryzmem

Metody pracy: wykład wprowadzający, mapa mózgu, praca z biografiami i fragmentem filmu: „Pułkownik Kwiatkowski”

Środki dydaktyczne:

- podręcznik- *B.Burda i in., Historia najnowsza 3. Zakres podstawowy, Gdynia 2004*
- biografie: W. Gomułki, B. Bieruta, J. Cyrankiewicza, S. Radkiewicza, M. Moczara, S. Wyszyńskiego, Cz. Kaczmarka, K. Rokossowskiego (Ludzie, którzy przeszli do historii. Podręczny szkolny słownik znanych Polaków, Warszawa 2001 i Internet)
- teksty źródłowe: Tekst propagandowy z wczesnych lat 50-tych i Warunki życia w Nowej Hucie
- karty pracy

Formy pracy: praca grupowa

Czas: 45 minut

Typ lekcji : wprowadzenie nowego tematu

Tok lekcji:

Ogniwo	Czynności nauczyciela	Czynności ucznia	Czas	Uwagi
Część organizacyjno-porządkowa	Sprawdzenie obecności. Zapisanie tematu i punktów.	Przygotowanie zeszytu i podręcznika	3 min.	
Rekapitulacja wtórna	Przypomnienie metod stosowanych przez komunistów przejmujących władzę w Polsce 1944-1947.	- propaganda - terror - aresztowania - fałszowanie wyników referendum „3 x tak” - „cuda nad urną”	5 min.	
Ogniwo wiążące	Wiedza o społeczeństwie – klasa III Przypomnienie wiadomości o zasadach demokracji	- suwerenność narodu - pluralizm polityczny - podział i równowaga władzy - praworządność	1 min.	
Wprowadzenie nowego tematu	Wykład wprowadzający na temat ram czasowych i istoty stalinizmu (referat W. Gomułki i utworzenie PZPR) <u>Podział klasy na 5 grup</u> (5-6 osobowych).	Praca w grupach: – analiza biogramów, materiałów źródłowych Grupa 1 – W. Gomułka Grupa 2 – B. Bierut, J. Cyrankiewicz Grupa 3 – S. Radkiewicz, M. Moczar Grupa 4 – K. Rokossowski Grupa 5 – S. Wyszyński, Cz. Kaczmarek Etapy pracy: badanie, przekształcanie, prezentacja Charakterystyka systemu stalinowskiego	2 min. 10 min. 15 min	
Rekapitulacja pierwotna	Fragment filmu „Pułkownik Kwiatkowski” - rozmowa z „krwawym Mietkiem”	- na podstawie fragmentu filmu uczniowie porównują metody stalinowskie z zasadami ustroju demokratycznego	8 min.	
Praca domowa	Rozdanie kart pracy z ćwiczeniami do domu.	Zapisanie zadania domowego.	1 min.	

KARTA PRACY

Okres stalinowski w Polsce
1948-1956

1. Wyjaśnij pojęcia:

- stalinizm
……
……
……
……

- Urząd Bezpieczeństwa
……
……
……

- „księża patrioci”
……
……
……

2. Rozwiń skrót:

ZBoWiD – ……..

3. Uzupełnij informacje dotyczące konstytucji przyjętej w 1952 r., a następnie wykonaj polecenie.

	Postanowienia konstytucji
Kompetencje Sejmu	
Kompetencje Rady Państwa	
Nowa nazwa państwa	

Oceń, czy konstytucja z 1952 r. gwarantowała Polakom swobody demokratyczne i prawa obywatelskie. Uzasadnij swoją odpowiedź.

……
……
……
……
……

4. Podpisz poniższe fotografie (imiona i nazwiska postaci) i napisz krótkie biogramy przedstawionych na nich postaci.

……..
……...
……....

……..
……...
……....

isidorus.net

……..
……...
……....

Radkiewicz Stanisław (1903-1987) – działacz komunistyczny, generał; członek Komunistycznej Partii Polski od 1925, w latach 1939-1944 przebywał w ZSRR, gdzie zwerbowało go NKWD. Od 1944 r. członek Centralnego Biura Komunistów Polskich (utworzonego w lutym 1944 r. w ZSRR), w tym zastępca sekretarza i sekretarz (m.in. był odpowiedzialny za szkolenie i organizację kadr partyjnych i partyzanckich). Członek Biura Politycznego KC PPR (1945 – 1948) a następnie KC PZPR. Minister bezpieczeństwa publicznego (1944 – 1954) oraz Minister Spraw Wewnętrznych (1954 – 1956); należał do głównych realizatorów polityki stalinowskich represji.

Ludzie, którzy przeszli do historii. Podręczny szkolny słownik znanych Polaków, Warszawa 2001, s. 356

Moczar Mieczysław właśc. Mikołaj Demko (1919-1986) – komunista, działacz partyjny i państwowy. Od 1937 r. działacz KPP, pracownik radzieckiego wywiadu, w latach 1942-1944 dowódca Armii Ludowej. Od 1945 r. w KC PPR, od 1948 r. szef UB w Łodzi. Po 1956 r. minister Państwowych Gospodarstw Rolnych. W latach 1956-1981 członek KC PZPR, w latach 1964-1968 minister spraw wewnętrznych, odpowiedzialny za brutalne tłumienie manifestacji studenckich w 1968 r. Przywódca i ideolog nacjonalistycznej, antysemickiej frakcji w PZPR (tzw. „partyzanci”), dążącej do przechwycenia władzy, co zakończyło się niepowodzeniem. Z początkiem lat siedemdziesiątych stopniowo odsuwany od wpływowych stanowisk politycznych.

Ludzie, którzy przeszli do historii. Podręczny szkolny słownik znanych Polaków, Warszawa 2001, s. 276

Gomułka Władysław, psued. Wiesław (1905-1982) – działacz komunistyczny, polityk. Od 1926 w Komunistycznej Partii Polski. W latach 1932-1936 przebywał w ZSRR, gdzie był słuchaczem Międzynarodowej Szkoły Leninowskiej. Od lipca 1942 sekretarz Komitetu Warszawskiego Polskiej Partii Robotniczej (KW PPR), od września – członek Komitetu Centralnego PPR, od listopada 1942 sekretarz generalny KC PPR. Współtwórca Gwardii Ludowej i Armii Ludowej; współautor deklaracji programowej PPR „O co walczymy" (listopad 1943); inicjator oraz współorganizator Krajowej Rady Narodowej. W latach 1945-1948 był kolejno wicepremierem: Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej, Rządu RP oraz jednocześnie ministrem Ziem Odzyskanych. Poseł na sejm 1947-1951 i od 1957; w 1948 usunięty ze stanowiska sekretarza generalnego KC PPR i aresztowany (1951-1955), następnie zrehabilitowany w 1956.Od 20 października 1956 do 20 grudnia 1970 I sekretarz i członek Biura Politycznego Komitetu Centralnego PZPR. Odsunięty od władzy w grudniu 1970 (wcześniej podpisał jeszcze układ pokojowy między PRL a Republiką Federalną Niemiec); współodpowiedzialny za masakrę robotników Wybrzeża w grudniu 1970.

Ludzie, którzy przeszli do historii. Podręczny szkolny słownik znanych Polaków, Warszawa 2001, s. 116

Bierut Bolesław, pseud. Bielak, Birkowski, Tomasz (1892-1956). Członek Polskiej Partii Socjalistycznej – Lewicy w latach 1912-1918 i Komunistycznej Partii Polski (KPP) w latach 1918-1938. W latach 1925-1930 przebywał w Moskwie, gdzie ukończył szkołę Międzynarodówki Komunistycznej, a następnie działał w Bułgarii, Czechosłowacji i Austrii (1930-1931); w okresie 1931-1933 sekretarz Komitetu Okręgowego KPP w Łodzi. W 1933 w Polsce skazany na 7 lat więzienia (w 1938 objęty amnestią). W okresie 1941-1943 przebywał na Białorusi, następnie w Warszawie; w latach 1944-1948 członek Biura Politycznego PPR; 1944-1947 przewodniczący Krajowej Rady Narodowej. W 1947-1952 prezydent Rzeczypospolitej, 1952-1954 prezes Rady Ministrów; 1948-1954 przewodniczący Komitetu Centralnego PZPR, a następnie przewodniczący i I sekretarz Komitetu Centralnego w latach 1954-1956. Zmarł nagle w Moskwie w trakcie obrad XX Zjazdu Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego; współodpowiedzialny za represje stalinowskie w Polsce, całkowite podporządkowanie Polski dyktatowi Stalina

Ludzie, którzy przeszli do historii. Podręczny szkolny słownik znanych Polaków, Warszawa 2001, s. 29

Cyrankiewicz Józef (1911-1989) – działacz partyjny i państwowy PRL, prawnik, dziennikarz. W okresie studiów uniwersyteckich w Krakowie działacz Polskiej Partii Socjalistycznej (PPS) oraz Związku Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej; rzecznik współpracy PPS z komunistami. W latach 1941-1945 więzień Oświęcimia oraz Mauthausen. W latach 1947-1970 premier PRL; jako premier w 1956 i 1970 ostro krytykował uczestników strajków oraz demonstracji.

Ludzie, którzy przeszli do historii. Podręczny szkolny słownik znanych Polaków, Warszawa 2001, s. 64

Wyszyński Stefan (1901-1981) – arcybiskup, prymas Polski, mąż stanu. Święcenia kapłańskie otrzymał we Włocławku (1924). Po studiach na Kul-u, prof. Prawa kanonicznego i socjologii w Wyższym Seminarium Duchownym we Włocławku. Zaangażował się w działalność Akcji Katolickiej i Chrześcijańskich Związków Zawodowych. Redaktor naczelny „Ateneum Kapłańskiego", od 1927 roku członek Rady Społecznej przy Prymasie Polski (A. Hlond). W czasie powstania warszawskiego kapelan (pseud. „Radwan") powstańczego szpitala w Laskach. Po śmierci kardynała H. Hlonda (1948) został arcybiskupem gnieźnieńskim i warszawskim oraz prymasem Polski (12 XI 1948). W okresie wzmożenia stalinowskich represji, stojąc w obliczu groźby likwidacji Kościoła, podpisał porozumienie z władzami PRL, regulujące stosunki państwo-Kościół. W czasie ponownej fali prześladowań został uwięziony (1953). Przebywał w Rywałdzie, Stoczku, Prudniku, Komańczy. Podczas uwięzienia powstały „Zapiski więzienne" – wspomnienia i refleksje. Uwolniony na skutek wydarzeń październikowych (1956) ogłosił wielki program odnowy życia religijnego (Jasnogórskie Śluby Narodu). W sierpniu 1956 roku pod murami Klasztoru modliło się ponad milion osób. Jednocześnie wybrał niekonfrontacyjną drogę dialogu z władzami komunistycznymi. Wyrażał też wolę współpracy w sprawach istotnych dla polepszenia bytu społeczeństwa. Kardynał Wyszyński był realistą, wiedział że sytuacji Polski pojałtańskiej nie da się szybko zmienić, czego los Węgier (i kardynała Mindszentiego) w 1956 roku, później Czechosłowacji (1968). W latach 1957-1965 przeprowadził Wielką Nowennę przygotowującą do Tysiąclecia Chrztu Polski (1966). Wziął udział w pracach Soboru Watykańskiego II, czterokrotnie uczestniczył w konklawe, które wybrało kolejnych papieży: Jana XXIII (1958), Pawła VI (1963), Jana Pawła I i Jana Pawła II (1978). W połowie lat 60-tych doszło do ostrego konfliktu między Episkopatem, któremu przewodził prymas W. a władzami PRL w związku z orędziem pojednania narodów polskiego i niemieckiego, a zwłaszcza słynnymi słowami „udzielamy przebaczenia i prosimy o przebaczenie". Prymas W. ma też historyczną zasługę w prowadzeniu do ustanowienia na Ziemiach Zachodnich administracji kościelnej (1972). Jednak najwspanialszym uwieńczeniem jego życia był wybór – Karola Wojtyły, bliskiego współpracownika prymasa W. na papieża. Autor wielu prac z zakresu teologii i etyki chrześcijańskiej „Duch pracy ludzkiej" (1936), „List do moich kapłanów" (1969), „Listy pasterskie Prymasa Polski 1946-1974", „Nauczanie społeczne" i inne.

Ludzie, którzy przeszli do historii. Podręczny szkolny słownik znanych Polaków, Warszawa 2001, s. 484-485

bp Czesław Kaczmarek

Ordynariusz kielecki, działacz społeczny, represjonowany i więziony przez władze komunistyczne.
Urodził się 16 kwietnia 1895 r. w Lisewie Małym k. Sierpca. Rozpoczął pracę jako nauczyciel. W 1916 r. wstąpił do seminarium duchownego w Płocku. W 1922 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Kontynuował studia i w 1927 r. uzyskał doktorat w Instytucie Nauk Społecznych i Politycznych w Lille we Francji. Podczas studiów prowadził też aktywną pracę duszpasterską wśród polskiej emigracji.
Po powrocie do kraju rozpoczął ożywioną działalność duszpasterską i społeczną. Zaangażował się w Akcję Katolicką , organizował duszpasterstwo młodzieży, zakładał czasopisma.
24 maja 1938 r. mianowany został biskupem kieleckim. Podczas wojny i niemieckiej okupacji bardzo angażował się w działalność charytatywną, prowadził konspiracyjne seminarium duchowne, opiekował się uciekinierami, wspierał materialnie ruch oporu.
Działalność tę kontynuował w warunkach powojennych, wspierając ubogich i angażując się w odbudowę zniszczeń.
Był też aktywny jako duszpasterz. Zwracał uwagę na intelektualną i duchową formację młodzieży, zwłaszcza przyszłych duchownych, erygował nowe parafie, przeprowadzał akcje trzeźwościowe.
20 stycznia 1950 został aresztowany przez Urząd Bezpieczeństwa. Poddany torturom "przyznał się" do niepopełnionych czynów, po czym w procesie pokazowym we wrześniu 1953 r. skazany został na 12 lat więzienia oraz utratę praw publicznych.
Zwolniony został w 1957 r. Powrócił wówczas do swojej diecezji. Udało mu się w niej pozostać mimo ponownych prób usunięcia go przez władze w 1959 r., licznych szykan, pomówień i osobistych upokorzeń.
Zmarł 26 sierpnia 1963 r. w Lublinie. Zrehabilitowany został pośmiertnie w 1990 r.

© 2005-2007 Katolicka Agencja Informacyjna. Wszelkie prawa zastrzeżone.

Aresztowanie i proces

8 stycznia 1951 aresztowany pod zarzutami szpiegostwa na rzecz USA oraz Stolicy Apostolskiej, faszyzacji życia społecznego, nielegalnego handlu walutami oraz kolaboracji. Torturowany w areszcie śledczym MBP. We wrześniu 1953 w trakcie procesu pokazowego przyznał się do zarzucanych mu czynów. Osądzony i skazany na 12 lat więzienia *za kolaborację z Niemcami, usiłowanie obalenia ustroju PRL i propagandę na rzecz waszyngtońsko-watykańskich mocodawców*. Obrońcą z urzędu był Mieczysław Maślanko, którego działalność w trakcie procedury przeprowadzonej w 1956 w celu zbadania możliwość rehabilitacji została opisana w przez prokuratora Naczelnej Prokuratury Wojskowej: *Odnośnie do obrońców w sprawie tej słusznie biskup Kaczmarek powiedział, że oskarżeni bali się bardziej swoich obrońców aniżeli prokuratora i że obrońcy współpracowali z organami Bezpieczeństwa Publicznego*.

Na mocy postanowienia Naczelnej Prokuratury Wojskowej, został 10 lutego 1955, ze względów zdrowotnych, zwolniony z odbywania kary i powrócił do diecezji kieleckiej. 20 marca 1957, za cenę porozumienia rządu z Kościołem, został oczyszczony z zarzutów szpiegostwa i faszyzacji, zaś karę za pozostałe przestępstwa uznano za odbytą. W 1958 przeprowadził synod diecezjalny, dokonał reorganizacji administracyjnej diecezji, wspierał zgromadzenia zakonne. 9 czerwca 1959 rząd PRL zażądał od episkopatu usunięcia Kaczmarka z zajmowanego stanowiska, co spotkało się z odmową (Episkopat uznał się za niekompetentny). Papież, zainteresowany walką z komunizmem i w trosce o własny prestiż, naleganiom tym kategorycznie odmówił.

[...]

Rokossowski Konstanty (1896-1968) – marszałek ZSRR (1944) oraz Polski (1949), polityk, autor wspomnień. Urodzony w Polsce; od 18 roku życia przebywał w ZSRR. W czasie I wojny światowej w armii rosyjskiej, od 1917 w wojsku radzieckim; od 1919 we Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii (bolszewików), a następnie na różnych stanowiskach w Armii Czerwonej. W latach 1937-1941 w wyniku czystek stalinowskich więziony i zwolniony po wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej (w czerwcu 1941). Był dowódcą różnych frontów w czasie II wojny światowej, w tym między innymi Briańskiego, Centralnego i 1. Oraz 2. Białoruskiego); uczestnik bitwy stalingradzkiej i kurskiej. W 1944 dowodził 2. Frontem Białoruskim oraz biernie obserwował zagładę powstania warszawskiego. Od 1949 pełnił w Polsce m.in. funkcję ministra obrony narodowej (1949-1956) i wicepremiera. R. przeprowadził przezbrojenie Wojska Polskiego według norm radzieckich oraz dokonał czystki polskich oficerów przedwojennych (często zastępując ich oficerami radzieckimi); był symbolem uzależnienia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej od ZSRR; współodpowiedzialny za represje w Wojsku Polskim. Po październiku 1956 powrócił do ZSRR, w latach 1956-1962 wiceminister obrony narodowej ZSRR, następnie inspektor sił zbrojnych wojsk radzieckich (od 1962). Autor wspomnień pt. „Żołnierski obowiązek” (1968).

Ludzie, którzy przeszli do historii. Podręczny szkolny słownik znanych Polaków, Warszawa 2001, s. 365-366

Instrukcja do pracy dla grupy I

Na podstawie biografii Władysława Gomułki i pracy domowej odpowiedz na pytania:

a. Jakie związki łączyły towarzysza Wiesława z ZSRR ?
b. Jaki miał wpływ na budowanie struktur władzy komunistycznej w Polsce w latach 40-tych?
c. Wymień pełnione przez Gomułkę funkcje w okresie stalinowskim .
d. Co było przyczyną aresztowania Gomułki w 1951 r.?

Instrukcja do pracy dla grupy II

Na podstawie biografii Bolesława Bieruta i Józefa Cyrankiewicza odpowiedz na pytania:

a. Przedstaw wykształcenie postaci.
b. Wymień pełnione przez nie funkcje (okres stalinowski).
c. Określ metody i skutki działalności politycznej Bieruta i Cyrankiewicza.

Instrukcja do pracy dla grupy III

Na podstawie biografii Stanisława Radkiewicza i Mieczysława Moczara odpowiedz na pytania:

a. Określ związki postaci z ZSRR.
b. Wymień pełnione przez nich funkcje w okresie stalinowskim.
c. Określ metody działań.

Instrukcja do pracy dla grupy IV

Na podstawie biografii Konstantego Rokossowskiego odpowiedz na pytania:

a. Określ związki Rokossowskiego z ZSRR.
b. Przedstaw jego działalność w okresie stalinowskim.

Instrukcja do pracy dla grupy V

Na podstawie biografii odpowiedz na pytania:

- kard. Stefana Wyszyńskiego

a. Wymień funkcje pełnione w okresie polskiego stalinizmu.
b. Omów działalność arcybiskupa w latach 1948-1956.

- bp Czesława Kaczmarka

a. Przedstaw działalność biskupa w czasie II wojny światowej i zaraz po niej.
b. W jakich okolicznościach stał się ofiarą stalinizmu?
c. Jakie postawiono mu zarzuty?